

با شفافیت حکمرانان در اتاق شیشه‌ای قرار می‌گیرند

به اعتقاد شما جایگاه شفافیت در بهبود وضعیت حکمرانی و نقش شفافیت در حکمرانی مطلوب چیست؟

حکمرانی مطلوب وآن چیزی که در ادبیات سیاسی مطرح است، آن طوری که در مئون مختلف‌نیز گفته‌شده،اصولی دارد که مهم‌ترین آنها مباحثی چون مشارکت مردم،حاکمیت قانون،شفافیت وپاسخگویی است. در مشارکت مردم، حکومت باید پیش‌بینی‌ها و ساختاری را داشته باشد که مردم به‌صورت نهادی بتوانند در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌های اساسی کشور مشارکت داشته باشند. بارزترین وجه آن انتخابات متعدد وانتخاب‌مسئولان مختلف‌برای قوای مختلف است و اینکه این مشارکت به‌صورت مستقیم باشد یا غیرمستقیم، از جمله مهم‌ترین سرفصل‌های ذیل این مبحث است.

حاکمیت قانون هم یکی از اصول حکمرانی مطلوب تلقی می‌شود. در اینجاساله تأمین حقوق مردم، اجرای عادلانه قانون، تحقق عدالت و مواردی از این دست مطرح است و به‌طور طبیعی قوانین ویک نظام حقوقی شفاف بر نظرات شخصی مسئولان و منافع شخصی و گروهی سایه می‌اندازد و حکومت در مقام تضمین آن است که قانون حاکم باشد، نه ازاره اشخص یا گروهی خاص!

بخشی از مقوله حاکمیت مطلوب هم ناظر به مقوله شفافیت است که موردسوال شما است. ذیل این بحث اطلاعات مربوط به حکومت، سیاستگذارانی‌ها،تصمیم‌گیری‌ها،فرآیندهای تصمیم‌گیری و... باید به‌صورت یک جریان آزاد اطلاعات در اختیار مردم وقابل دسترسی برای آحاد جامعه باشدوحتی در خیلی از این فرآیندهای تصمیم‌گیری مردم بتوانند مشارکت داشته باشندو آثار و عملکردها را مشاهده کنند. مثلا باید بتوانند اموال شخصی را که به مسئولیت می‌رسد، در آغاز، حین و پایان مسئولیت او رصد کنند. یا مثلا در بحث مالیات هم اطرظ مردم باید تراکنش‌های مالی روشن باشد و هم ازسوی حکومت محاسبه مالیات هر مؤدی و شهروند به‌صورت عادلانه و دقیق صورت گیرد. بحث پاسخگویی را هم می‌توان اینطور توضیح داد که یک حکومت وظایفی نسبت به شهروندان دارد. باید امنیت را در ابعاد مختلف تأمین کند، باید بتواند مسائل بهداشت و درمان و آنچه در قوانین اساسی به‌عنوان حقوق عامه ذکر شده را به‌خوبی محقق سازد. اینجا بحث کارآمدی حکومت مطرح می‌شود که آیا پاسخگو وظایفی که برای آن تعیین شده هست یا خیر؟

این یک تصویر کلی از یک حکومت خوب است، اما آنچه به‌طور مشخص درخصوص شفافیت شایان ذکر است این است که امروزه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی این امکان را برای حکومت‌ها فراهم کرده که این مجموعه را یکجا داشته باشند یعنی اگر بخواهید حکومت قانون رابه‌خوبی اجرا کنید، غیر از اینکه باید نظام حقوقی شما خوب باشد، باید نظام اجرایی وقضایی شما هم به جایی رسیده باشد که دولت الکترونیک یکپارچه داشته باشید و این دولت الکترونیک بتواند به‌خوبی اجرای بهینه قوانین را تسهیل کند تا قوانین به بهترین شکل به اجرا درآیند. مضاف بر آن باید شفافیت وجود داشته باشد و جریان آزاد اطلاعات به گونه‌ای باشد که فرآیندهای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در دسترس عموم قرار داشته باشد و مردم بتوانند بر این فرآیندها نظارت کنند. درحقیقت حکومت خوب، یک اتاق شیشه‌ای حکمرانی می‌کند. پاسخگویی هم از این کاتال فرام می‌شود. امروز در بستر تقویت فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی سرعت تصمیم‌گیری‌ها و نیز سرعت خدمت‌رسانی به مردم و شهروندان بالا می‌رود و باید این ترتیب اثربخشی و کارایی حکومت ارتقا می‌یابد؛ اتفاقی که به افزایش رضایت عمومی منتهی شده و باعث افزایش احساس عدالت و اعتماد در جامعه می‌شود.

در دنیا در مقوله شفافیت چطور عمل می‌کنند؟ الگوهای مشابه به چه نحو است؟ آیا همه اطلاعات در اختیار همه است یا مثلا طیفی از نخبگان در ساز و کار می مشخص به نیابت از عامه مردم بر ساز و کارها و روندهای حاکمیتی نظارت دارند؟

همین که عرض کردم؛ امروزه به این صورت است که حد اکثر اطلاعات در دسترس مردم قرار دارد. درحقیقت خود مردم با سامانه‌های متکی به فناوری اطلاعات و ارتباطات این امکان را در اختیار دارند که حتی زمانی که در خانه نشسته‌اند، بر روندهای کاری حاکمیت نظارت داشته باشند و خدمات لازم را از حکومت دریافت کنند. در کشور ما آنچه اتفاق افتاده، بیشتر جنبه دوم است، به گونه‌ای که مردم فضا فعالیت‌های مالی، بانکی، آموزشی و... را به‌ویژه در دوره کرونا تا حد زیادی به‌صورت الکترونیک انجام می‌دهند و از بحث بروکردنی پیچیده حاکم بر فرایندهای مربوطه نجات پیدا کرده‌اند. فرض کنید فردی می‌خواهد مجوزی بگیرد که نیاز به اسناد و مدارکی دارد. در حال حاضر این اسناد از طریق سامانه مربوطه بارگذاری شده و در اختیار سازمان مربوطه قرار می‌گیرد. ارزیابی‌های لازم نیز در همین بستر انجام می‌شود و پاسخ مقتضی در اختیار متقاضی قرار می‌گیرد. در دنیا دولت یکپارچه الکترونیک حتی در امور قضایی نیز پیش‌بینی شده و این موضوع جدای از بهبود خدمت‌رسانی و فراهم آوردن بستر رضایتمندی عمومی، خود تا حد زیادی بستر مناسبی را برای شفافیت نیز ایجاد کرده است.

گذشته از مساله بهبود خدمت‌رسانی که به آن اشاره کردید، فکر می‌کنید شفافیت به‌طور مشخص در نظارت مردمی بر حاکمیت چه جایگاهی دارد؟

شفافیت به‌نحوی حکمرانان را در اتاق شیشه‌ای قرار می‌دهد و مردم می‌توانند قضاوت درستی درباره عملکرد آنها داشته باشند و میزان کارآمدی آنها را مورد سنجش قرار دهند. یکی از آثار بسیار خوب حکمرانی متکی بر فناوری اطلاعات مساله شفافیت است؛ امری که منجر به این می‌شود ریشه فساد از بین برود، چراکه در خلال آن ارتباطات شخصی از بین می‌رود و همه چیز متکی بر اسناد و مدارک می‌شود. در این وضعیت دیگر کسی از شما طلب رشوه نمی‌کند و نمی‌توانند در کارهای شما اختلال ایجاد کند. در واقع هم کارها سرعت می‌گیرد، هم اعتماد اجتماعی و رضایت افزایش می‌یابد و هم عدالت

محمد جعفری
روزنامه‌نگار

کردن مسئولان می‌داند و معتقد است به این واسطه مردم می‌توانند قضاوت دقیق تری درباره عملکرد آنها داشته باشند و میزان کارآمدی آنها را مورد سنجش قرار دهند؛ اتفاقی که به اعتقاد او در مجموع، کارایی حکومت را ارتقا داده و به افزایش رضایت عمومی منتهی می‌شود و احساس عدالت و اعتماد در جامعه را تقویت می‌کند. زیرساخت‌های حقوقی مقتضی، مصادیق شفافیت در حکمرانی، آفت‌های احتمالی آن و... از دیگر محورهای این گفت‌وگو است که مشروح آن را از نظر می‌گذرانید.

به‌نوعی برقرار می‌شود. در این فرآیند، سیستم بدون تبعیض به همه خدمت می‌دهد. در زمان صرفه‌جویی می‌شود و خیلی از انرژی‌هایی که در صف‌های مختلف و مراجعات متعدد تلف می‌شد، ذخیره شده و در کارهای دیگر صرف می‌شود. قانون برای همگان یکسان اعمال می‌شود و این مساله برای مردم نیز محسوس خواهد بود.

در دیدار اخیر رهبر انقلاب با مسئولان دستگاه قضایی، ایشان تصریح داشتند که در مبارزه با فساد باید برای مردم نیز نقشی مشخص تعریف شود، چرا که تجربه نشان داده هر جا مردم در اداره امور نقش آفرین بودند موفق بودیم و اینجا هم اگر برای مردم تعریف نقش کنیم، به ضرر موفقیت بسیار بالا خواهد بود. نقش آفرینی مردم در مبارزه با فساد چگونه باید باشد و این مساله در چه فرآیندهای قابل تحقق است؟

اگر دسترسی‌های عمومی از طریق حکومت سیابری یا دولت الکترونیک یکپارچه صورت گیرد، بسیاری از مفاصل ریشه کن می‌شود. با اطلاع‌رسانی خیلی راحت این اطلاعات، بلافاصله برای مردم و مسئولان روشن می‌شود که کار در چه نقطه‌ای گیر است و به‌صورت عادی پیش نمی‌رود؛ یعنی اگر سامانه‌ای خوب کار نکند یا اخلاقی عمدی در کار کرد آن وجود داشته باشد، خیلی زود تا کارآمدی آن مشخص می‌شود و در قضاوت عمومی قرار می‌گیرد. این جریان اطلاعات بسیار مهم است. باید ارتباط نهادهای مختلف اعم از قوه قضائیه، نیروی انتظامی، دستگاه‌های مختلف دولتی، بانک‌ها، بیمه‌ها و... به‌نحوی برقرار شود که هم تصمیم‌گیری هادقیق و درست و عادلانه باشد و هم این تصمیمات برای مردم قابل قضاوت و در دسترس باشد.

شما بیشتر به زیرساخت‌های مربوط به فناوری اطلاعات و آنچه در قالب دولت الکترونیک نمود می‌یابد، اشاره کردید. بر عین حال تأکید رهبری در بحث گزارشگری فساد و نظارت مردمی بر حاکمیت بر این بود که زیرساخت‌های حقوقی برای نظارت مردمی ایجاد شود. کم‌اینکه بارها پیش آمده جوانی فساد را گزارش می‌دهد، ولی چون به پیچیدگی‌های کار آشنا نیست، دچار خطا می‌شود و قوه قضائیه به همین واسطه با آن جوان برخورد می‌کند و مفسد اصلی پشت این خطای جزئی پنهان می‌شود و به تخلف خود ادامه می‌دهد؛ زیرساخت‌های حقوقی مقتضی برای نظارت مردمی چیست؟

سوال خوبی است که عریض من را روشن می‌کند. استفاده از سخت‌افزارها و سامانه‌ها یا نرم‌افزارها باید متکی بر یک نظام حقوقی روشن باشد. نظام حقوقی، قوانین و مقرراتی را دربر می‌گیرد که در قانون اساسی آمده، یا مجلس به تصویب می‌رساند و یا مجموعه آیین‌نامه‌هایی است که ازسوی دولت، قوه قضائیه و... برای زیرمجموعه‌های آنها تدوین و ابلاغ می‌شود. کار از این نقطه شروع می‌شود. اگر قوانین شما در هم و برهم و متعارض باشد، نمی‌تواند

راهبرد

سیدمرتضی نبوی، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

شفافیت حکمرانان در اتاق شیشه‌ای قرار می‌گیرند

ریشه‌های حکمرانی مطلوب را اگر چند عنصر تعیین‌کننده بدانیم، بدون شک یکی از اساسی‌ترین آنها مقوله شفافیت خواهد بود؛ پدیده‌ای که در صورت تحقق آن، سلامت یک نظام سیاسی و ساختارهای آن تا حد زیادی تضمین شده و زمینه مبارزه با فساد و ریشه‌کنی آن در محیط جامعه را فراهم می‌آورد. در این خصوص با سیدمرتضی نبوی، عضو هیات‌موسس دیدبان شفافیت و عدالت و عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام به گفت‌وگو نشستیم. نبوی شفافیت و قرار گرفتن حاکمان در اتاق شیشه‌ای را ابزار مناسبی برای پاسخگو کردن مسئولان می‌داند و معتقد است به این واسطه مردم می‌توانند قضاوت دقیق تری درباره عملکرد آنها داشته باشند و میزان کارآمدی آنها را مورد سنجش قرار دهند؛ اتفاقی که به اعتقاد او در مجموع، کارایی حکومت را ارتقا داده و به افزایش رضایت عمومی منتهی می‌شود و احساس عدالت و اعتماد در جامعه را تقویت می‌کند. زیرساخت‌های حقوقی مقتضی، مصادیق شفافیت در حکمرانی، آفت‌های احتمالی آن و... از دیگر محورهای این گفت‌وگو است که مشروح آن را از نظر می‌گذرانید.

منشأ یک نظام اداری الکترونیک شفاف باشد. به‌طور مثال الان قوانین ومقررات مالیاتی به گونه‌ای است که هنوز نظام جامع مالیاتی که به‌صورت اتوماتیک مالیات هر فردی را محاسبه کند، محقق نشده است. یکی از موانع این موضوع همین قوانین است. درحقیقت در پاره‌ای موارد تا داخل قوانین دیده می‌شود و همین موضوع در فرآیندها موانعی را پدید می‌آورد و اجازه نمی‌دهد سامانه‌های شفاف‌کننده برقرار شوند. پس خود اصلاح قوانین یکی از کارهای مهم برای اعمال شفافیت است؛ اقدامی که از مجلس شروع می‌شود و ضروری است با کمک دولت و قوه قضائیه قوانین ومقررات مورد بازنگری قرار گیرند. باید ببینند کجا قوانین ضعیف است یا به‌خوبی به اجرا در نمی‌آید یا

آنکه تعارض وجود دارد. یکی از کارهای مهمی که تجربه دنیا است و در کشور ما هم از قبل انقلاب مثلا از سال ۵۰ قرار بود انجام شود، تنقیح وتدوین مقررات است؛ یعنی به‌عنوان نمونه شما درباره مالیات سرفصل‌های مختلف ومواد قانونی متعددی دارید. درحالی‌که وقتی قانون تدوین و تنقیح می‌شود، هر چه قانون درباره مالیات وجود دارد باید در یکجا جمع شود. به این ساختار، نظام حقوقی شفاف می‌گویند. وقتی همه قوانین و مقررات درباره یک موضوع یک‌جا جمع شود، تعارضات مشخص می‌شود.

یک‌سری از ریشه‌های فساد در کشور ما، چه در دستگاه اجرایی و چه در دستگاه قضایی، تعارض قوانین است. این یکسان‌سازی و همگون‌سازی و جدا کردن موارد ناسخ و منسوخ اتفاق نیفتاده و قوانینی که با هم تعارض دارند را از بین نبردم. شروع کار از اینجا است. نظام حقوقی باید شفاف باشد و قوانین هر روز تغییر نکنند. این‌موضوع همواره در فرمایشات مقام‌معلم‌رهبری تأکید شده‌است. وقتی مجلس با عجله یک طرح یک‌فوریتی و دوفوریتی می‌دهد و تبصره یک ماده را اصلاح می‌کند، متوجه نیست در جاهای دیگر ممکن است ناسازگاری‌هایی با قوانین دیگر به‌وجود آید. قانونگذاری کار بسیار سختی است که نیاز به حوصله و دقت‌های حقوقی دارد، درحالی‌که تا کنون در مجالس ما که خود بنده هم جزء سازوکارهای آن بوده‌ام، این نوع دقت در قانونگذاری با آیین‌نامه‌نویسی نشده است.

ما در حال حاضر نیز قوانینی همچون قانون شفافیت حقوق مسئولان یا قانون دسترسی آزاد به اطلاعات برای نظارت مردمی داریم که، هیچ‌کدام اجرا نمی‌شود. دلیل این موضوع چیست؟

این موضوع درخصوص بسیاری از قوانین صادق است. به قوانین که مراجعه می‌کنید وموانع را در نظر می‌گیرید، احتمالاً در خواهید یافت که قانونی به‌خوبی اجرا نشده باشد یا فرضاً به دلیل تعارض با قانونی دیگر عملاً متوقف مانده است. رفغ بازدارندگی در قوانین ومقررات، آغاز حرکت در مسیر شفافیت بیشتر است. یک نظام حقوقی نباید آتقدّر پر حجم و پیچیده و متعارض باشد که نتوان از آن سر درآورد.

قانون باید در دسترس همه مردم باشد. در واقع یکی از ابعاد اصلی شفافیت دسترسی مردم به قوانین و مقررات است. این مقررات باید آن قدر شفاف باشد که هرکسی می‌خواهد کاری انجام دهد، بفهمد یا چه قوانین ومقرراتی رویه‌رو است. خوبی آن این است که وقتی کسی وارد سامانه مربوطه می‌شود، می‌فهمد وقتی می‌خواهد درخواستی را ارائه دهد، چه اسنادی نیاز است، چه هزینه‌هایی باید بپردازد و چه زمانی درخواست او ترتیب اثر داده می‌شود. این قوانین منسجم، منقح، هماهنگ رفق تعارض شده باید یاری دهند و پوشتوانه دولت الکترونیک باشند و کمک‌کنند تا شفافیت اداری ایجاد شود.

شما افت‌های احتمالی شفافیت را چه مواردی می‌دانید؟

خدا لعنت کند کسانی را که افسار تحریم‌ها را در دست دارند و این تحریم‌ها را افزایش دادند. یک زمانی موضوع، زندگی روزمره مردم است و باید تراکنش‌های مالی روشن باشد و نظام مالیاتی به‌خوبی محقق شود، بیمه روشن باشد و... یک وقتی یک‌سری اطلاعات

شنبه ۲۱ تیر ۱۳۹۹ شماره ۸۱-۳

۱۹

صاحب‌امتیاز: دانشگاه آزاد اسلامی - **مدیرمسئول:** محمدامین ایمانجانی - **سرپرست:** مسعود فروری
دفتر مدیرمسئول: ۱۲، ۶۱۳۴۸۰ - **تحریریه:** ۱۸۲-۰۱۸-۶۶۷۱ - **فکس:** ۰۱-۶۶۷۱-۶۷-۶۶۷۱
روابط عمومی: ۰۴۹۹-۶۶۷۱ - **سازمان آگهی‌ها:** ۱۸ و ۰۴-۶۶۴۸۰
چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی - **توزیع فرهیختگان:** ۱۲-۱۱-۶۱۳۴۸
نشانی: خیابان حافظ، پایین‌تر از چهارپو، رویه‌روی ساختمان بورس، ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

بله، اینها را نمی‌توان بهانه کرد. در دنیا این رویه وجود دارد که وقتی کسی مسئولیت می‌گیرد، دارایی‌های او اعلام می‌شود و مردم می‌توانند به سامانه‌های مربوطه مراجعه کنند و بفهمند مثلا فلان وزیر چقدر دارایی دارد، اما در عین حال باید مراقب اطلاعاتی که امکان سوءاستفاده از آنها در راستای تحریم‌های ظالمانه آمریکا وجود دارد، بود.

در این چارچوب، مذاکرات مجلس و رأی نمایندگان و اعضای بقیه نهادهایی که سیاستگذار و قانونگذار هستند، در کدام دسته قرار می‌گیرند؟

در مجلس تصمیمات عمومی است و مذاکرات به‌صورت مستقیم پخش می‌شود، اما یک زمانی اگر کشور در دوران جنگ یا شرایط خاصی باشد، در قانون پیش‌بینی شده که نمایندگان می‌توانند به اتفاق اکثریت آرا جلسه را غیرعلنی برگزار کنند. اصل بر این است که اطلاعات جریان پیدا کند. در این میان برخی قائل به آن هستند که رأی نمایندگان نیز باید شفاف باشد. این موضوع همواره به‌محلّی برای کنش وقوس بین گروه‌ها و جریان‌های سیاسی تبدیل شد. ممکن است این تصور وجود داشته باشد که شفافیت آرای نمایندگان می‌تواند به اعمال نفوذ احزاب و گروه‌ها سیاسی بر آنها منجر شود. با این حال اصولاً بر اساس تجربه پارلمانی در دنیا، مجلس کارآمد مجلسی است که متکی بر احزاب شناسنامه‌دار باشد. می‌خواهم بگویم این غیب نیست که کسی در چارچوب سیاست‌های حزب تصمیم بگیرد، چون احزاب برای ماندن و بقای خود نیازهای مردم را ارزیابی می‌کنند و بعد در علوم سیاسی داریم که تجمیع منافع را انجام دهند؛ یعنی بررسی می‌کنند مردم چه نیازهایی دارند و ضمن اولویت‌بندی این نیازها سیاست‌های خود با آنها را تنظیم می‌کنند. اگر حزبی این کار را انجام دهد، می‌تواند اعتماد مردم را در درازمدت جلب کند. احزاب باید عملکرد شفاف داشته باشند. ضمن آنکه نمایندگان یک حزب در مجلس باید به حزب خود پاسخگو باشند تا حزب به مردم پاسخگو باشد. این شفافیت برای احزاب اشکالی ندارد، اما این قواعد حزبی در جمهوری اسلامی نیست. در نتیجه اگر نماینده‌ای در یک جاهایی مواضع شفاف می‌گیرد، این موضوع با پشتوانه جریان سیاسی است که مطرح می‌شود. ما احزاب آنچنانی شناسنامه‌دار و بزرگ و باندنه اجتماعی گسترده در کشور نداریم. به همین واسطه وقتی کسی از لیست یک جریان سیاسی به مجلس می‌رود، در مجلس اصلاً پاسخگویی آن جریان سیاسی نیست. رای دادن برخی مواقع جنبه‌هایی خاص در افکار عمومی هم پیدا می‌کند. شاید رای‌های مخفی از این نظر که نماینده را مورد اعتماد مردم بدانیم بهتر هم باشد. باید نماینده با خیال راحت بر اساس آنچه حس می‌کند به نفع عموم مردم است رای بدهد و اگر رای او آنگدار شود، ممکن است تحت‌تأثیر فضای عمومی که ممکن است خیلی به نفع منافع درازمدت ملت نباشد، جرات نکند رای مورد نظر را بدهد.

یعنی شما معتقد هستید باید مذاکرات شفاف و رای نمایندگان مخفی باشد؟

موارد متفاوت است. اینها تیغ‌های دو دم هستند. بستگی به مورد دارد؛ یعنی یک‌جایی رودریاستی مطرح است و وقتی نماینده رودریاستی داشته باشد، رای‌ی که فکر می‌کند به نفع منافع عمومی است را در آن لحظه نمی‌دهد.

یکی از مواردی که در این خصوص مطرح می‌شد این بود که فرضاً نماینده‌ای در استیضاح برای اینکه رای خود را اعرض کند به دبوستانی کرد و چون رای مخفی بود و مردم هم متوجه نمی‌شدند در حقیقت بر اساس منافع شخصی خود عمل کرد. در واقع به‌منظر می‌رسد به‌طور کلی این مخفی بودن رای بستر بده‌وبستان‌ها را فراهم می‌کند.

این مخفی‌یاعلنی بودن هم مزایا و هم مضراتی دارد. یک‌جایی ممکن است طرف رای‌ی می‌دهد که نمی‌خواهد شفاف شود و این ممکن است مثبت باشد. برای اینکه فشار طول دیگری است، ولی منفعت کشور و منفعت عمومی مردم در درازمدت یک چیز دیگری است.

چطور می‌توان این مساله را قاعده‌مند کرد؟

در آیین‌نامه مجلس این را به انتخاب نمایندگان گذاشته‌اند. فرض بر این است اکثر نمایندگانی که رای می‌دهند و آن شیوه را انتخاب می‌کنند، در جهت منافع مردم این کار را می‌کنند. چرا رای متکی بر اکثریت است؟ چون فرض بر این است که اکثریت منافع عمومی را در نظر می‌گیرند؛ یعنی معتمد مردم هستند، لذا شیوه انتخاب رای مخفی و علنی را به انتخاب خود نمایندگان گذاشته‌اند. تعدادی از نمایندگان می‌توانند تقاضای رای‌علنی کنند. مثلاً برای رای اعتمادیه وزیر یا برای لایحه‌ای اگر اکثر نماینده‌های دادند، این اتفاق می‌افتد. نکته دیگر اینکه حزبی بودن که قواعدی دارد، همیشه منفی نیست، مگر اینکه احزاب از کارکرد خود خارج شده باشند. اگر احزاب دنبال جلب اعتماد مردم در درازمدت باشند، باید ثابت کنند به نفع منافع عمومی تصمیم می‌گیرند.

در پایان اگر نکته‌ای دارید، جمع‌بندی بفرامایید.

همان‌طور که ذکر شد، پایه‌های حکمرانی مطلوب و خوب عبارتند از حاکمیت قانون، مشارکت مردم، شفافیت و پاسخگویی که امروز اینها به استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات گره خورده است؛ چیزی که از آن به‌عنوان دولت الکترونیک یکپارچه نیز یاد می‌شود. این آیین‌چیزی است که حکمرانی مطلوب را تأمین می‌کند، به شرط آنکه از این فناوری استفاده شود و پشتوانه آن نیز نظام حقوقی منسجم و شفاف باشد. شفافیت آزادی‌ی دارد که اعتماد اجتماعی را بازسازی می‌کند و زمینه را برای مشارکت مردم فراهم می‌آورد و کارهای مردم را سرعت می‌بخشد و هزینه‌ها را کاهش می‌دهد. این مقوله همچنین به ارتقای سطح پاسخگویی و کارآمدی و مسئولیت‌پذیری حکمرانان می‌انجامد.